የሰ/መ/ቁ 86133

ጥቅምት 20 ቀን 2006 ዓ.ም

ዳኞች፡- ተገኔ ጌታነህ

አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

ረታ ቶሎሳ

አዳነ ንጉሴ

አመልካች፡-

1. አቶ ፍቅሩ ከበደ
2. አቶ ገብረወልድ በርጋ
3. አቶ ከበደ አርጋው
4. አቶ ኃይሉ ግዛው
5. አቶ መህዲ መሐመድ
6. አቶ ግንባሩ አረጋው
7. አቶ ሳዲቅ አውል
8. አቶ ከድር ረሺድ
9. አቶ ፈድሉ ኑረዲን
10. አቶ ወልዴ ብዛ
11. አቶ መንግስቱ ኃ/ማሪያም

ጠበቃ ታፈሰ ይርጋ ቀረቡ

ተጠሪ፡ 1. ወ/ሮ አስቴር አርአያ - አልቀረቡም

2. ወ/ሮ ፋንታዬ መኮንን - ጠበቃ ዮሴፍ ደስታ - ቀረቡ

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩን ፍርድ ሰጥቷል፤

ፍ ር ድ

ጉዳዩ በፍርድ አፈፃፀም ጊዜ በአንድ ንብረት ላይ አፈጻጸሙ ሲመራ በንብረቱ ላይ ሕጋዊ መብት አለን የሚሉ ሰዎች በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 418 መሰረት አቤቱታ ሲያቀርቡ አቤቱታቸው ሙሉ የክርክር አመራር ስርዓትን መሰረት አድርጎ ሊከናወን የሚችል መሆን ያለመሆኑን የሚመለከት ነው፡፡የአፈፃፀሙ ክርክር የተጀመረው የአሁኗ 1ኛ ተጠሪ ባሁኗ 2ኛ ተጠሪ ላይ የጥብቅና አበል አልተከፈለኝም በሚል ያቀረቡት የዋና ክርክር ጉዳይ ታይቶ የፍርድ ባለመብት መሆናቸው በመረጋገጡ ይኼው ፍርድ ቤት እንዲፈፅምላቸው በፌዴራሉ ከፍተኛ ፍርድ ቤት ባስከፈቱት የአፈጻጸም መዝገብ ነው፡፡1ኛ ተጠሪ ለፍርዱ ማስፈፀሚያ ይሆንላቸው ዘንድም 2ኛ ተጠሪ በውርስ መብት አግኝተውባቸዋል ባሏቸው፤በአዲስ አበባ ከተማ በቀድሞ አጠራር በወረዳ 3፣ቀበሌ 32 ክልል ውስጥ በሚገኙትና ቁጥራቸው ከ803 እስከ 805 በሆኑ ቤቶች እንዲሁም በወረዳ 5፣ቀበሌ 06 ክልል ውስጥ በሚገኙትና ቁጥራቸው ከ936 እስከ 953 በሚል ተመዝግቦ በሚገኙ ጋራዥ ቤቶች ላይ ለፍርድ ቤቱ የገለፁ ሲሆን የአሁኑ አመልካቾች በወረዳ 5 ቀበሌ 06 ክልል በሚገኙትና ቁጥራቸው ከ936 እስከ 953 ተብሎ የተመዘገቡ የመኮንን ነጋሽ የሕዝብ ማመላለሻ ድርጅትና ጋራዥ በድርጅትነት እንደሚታወቅና ሰኔ 22 ቀን 1999 ዓ/ም በተደረገ የንግድ ቤት ድርጅት ሽያጭ ውል የሟች አቶ መኮንን ነጋሽ ሚስት ወ/ሮ የሺወርቅ ግዛው ከልጆቻቸው እነ ፋሲል መኮንን ነጋሽ (ሰባት ራሳቸው) እንዲሁም 2ኛ ተጠሪ ጋር በመሆን ሸጠውላቸው ነሐሴ 08 ቀን 1999 ዓ/ም የተረከቧቸው መሆኑን ገልፀው 1ኛ ተጠሪ ያቀረቡት የፍርድ ይፈፀምልኝ ጥያቄ በንብረቶቹ ላይ ሊቀጥል እንደማይገባ፣በወረዳ 3 ቀበሌ 32 በቤት ቁጥር 803 እስከ 805 በሚታወቁት ቤቶች ላይ አፈፃጸሙ ቀጥሎ በእነዚህ ንብረቶች ላይ የፍርድ ባለእዳዋ ድርሻ እዳውን የሚሸፈን ካልሆነ የአሁኑ አመልካቾች ሻጮች ባደረጉት ውል መሰረት ተፈጽሞ 2ኛ ተጠሪ የፍርድ ባለእዳ ቀሪ ድርሻ እንዳላቸው ቀሪውን በፍርድ ባለእዳዋ ድርሻ ልክ ይዘው ለመክፈል የሚችሉ መሆኑን ገልጸው አፈፃጸሙ በዚህ መልክ እንዲመራ አመልክተዋል፡፡የአሁኗ ተጠሪ ለአመልካች አቤቱታ በሰጡት መልስም አመልካች አለን የሚሉት ውል ሕጋዊ ስርዓቱን ተከትሎ ያልተደረገ በመሆኑ ተቀባይነት የሌለው መሆኑን ጠቅሰው ጥያቄአቸው ሙሉ በሙሉ ውድቅ እንዲሆን ያመለከቱ ሲሆን 2ኛዋ ተጠሪም አመልካቾች በወረዳ 5 ቀበሌ 06 ክልል ውስጥ የሚገኙትንና ቁጥራቸው 936/2/፣947 እስከ 952፣953/2/ ፣954 እና 954/2/ የሆኑትን በውል ገዝተው የተረከቧቸው መሆኑን ጠቅሰው እንደውሉ ተጠብቆ እንዲፈፀምላቸው ቢደረግ የማይቃወሙ መሆኑን፣የቤት ቁጥር 803 የተባለውን ግን እንደማያውቁት፣የቤት ቁጥር 936/3/፣938/1/፣946 እና 947/2/ ለአመልካቾች ያልተሸጡላቸው፣ገንዘብ ያልተቀበሉባቸው እና ያላስረከቧቸው በመሆናቸው የፍርድ ባለመብት ፍርዱን ሊያስፈጽሙባቸው የሚችሉ በመሆኑ የአመልካቾች ጥያቄ ተገቢነት የሌለው መሆኑን፣የቤት ቁጥር 937/1/፣938፣940፣941፣943፣944፣945 የሆኑት ደግሞ የመንግስት ቤቶች በመሆናቸው ፍርዱ ሊፈጸምባቸውም ሆነ መቃወሚያ ሊቀርብባቸው የማይችልባቸው መሆኑን ጠቅሰው ተከራክረዋል፡፡

አፈጻጸሙን የያዘው ፍርድ ቤትም የግራ ቀኙን ክርክር መርምሮ አመልካቾች ያቀረቡት ውል በፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 1723(1) ስር እና በንግድ ሕጉ ቁጥር 127 እንዲሁም የፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 1432(1) ድንጋጌዎችን ይዘት የሚያሟላ አይደለም በማለት የአመልካቾችን ጥያቄ ውድቅ አድርጓል፡፡በዚህ ትዕዛዝ የአሁኑ አመልካቾች ቅር በመሰኘት ይግባኛቸውን ለፌዴራሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት አቅርበው ችሎቱ ግራ ቀኙን ከአከራከረ በኋላ የአሁኑ አመልካቾች በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 418 አግባብ ያቀረቡት በመደበኛ የሙግት ስርዓት ከግራ ቀኝ ክርክርና ማስረጃ አንፃር ተመርምሮ ውሳኔ የሚሰጥበት ባለመሆኑና ይህንኑ እድል ደግሞ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 421

ክስ አቅርቦ መጠቀም እንደሚቻል፣ይህ ስለመሆኑም ይህ ሰበር ሰሚ ችሎት በሰ/መ/ቁጥር 37214 አስገዳጅ የሕግ ትርጉም የሰጠበት መሆኑን ዘርዝሮ የሥር ፍርድ ቤትን የአፈጻጸም ትእዛዝ ምክንያቱን ለውጦ በማፅናት የአመልካቾችን አዲስ ክስ የማቅረብ መብታቸውን ጠብቋል፡፡የአሁኑ የሠበር አቤቱታ የቀረበውም ይህንኑ ውሳኔ በመቃወም ሲሆን አመልካቾች ባቀረቡት የሰበር አቤቱታ የፌዴራሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት ለፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 418 እና 421 ድንጋጌዎች አተገባበር የሰጠው ትርጉም የሕጉን መንፈስና አላማ ያላገናዘበና ትርጉሙ ውጤት የሌለው መሆኑን እንዲሁም የሥር ፍርድ ቤት ሽያጩ በሕጉ የተዘረጋውን የሽያጭ አደራረግ ስርዓት ያልተከተለ ነው ወደሚለው ድምዳሜ የደረሰው ለድርጅት ሽያጭ የተመለከቱትን የሕግ ድንጋጌዎችን ባግባቡ ያላገናዘበ መሆኑን ዘርዝረው በጉዳዩ ላይ የተሰጠው ውሳኔ ተሽሮ አመልካቾች በንብረቶቹ ላይ ያላቸው መብት እንዲጠብቅላቸው ይወሰን ዘንድ ዳኝነት ጠይቀዋል፡፡አቤቱታቸው ተመርምሮም በሰበር ችሎቱ እንዲታይ የተደረገ ሲሆን ለተጠሪዎች ጥሪ ተደርጎላቸው ቀርበውም ግራ ቀኙ በጽሑፍ እንዲከራከሩ ተደርጓል፡፡

የጉዳዩ አመጣጥ አጠር አጠር ባለ መልኩ ከላይ የተገለፀው ሲሆን እኛም የግራ ቀኙን ክርክር ለሰበር አቤቱታ መነሻ ከሆነው ውሳኔ እና አግባብነት ካላቸው ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ ጉዳዩ በሚከተለው መልኩ መርምረናል፡፡እንደመረመርነውም የዚህን ችሎት ምላሽ የሚያስፈልገው አብይ ነጥብ የፌዴራሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 418 መሰረት የሚቀርብ አቤቱታ መደበኛ የሙግት ስርዓት ተከትሎ የሚከናወን አይደለም፣አቤቱታው ውድቅ የሆነበት አካል በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 421 አግባብ ሌላ ክስ አቅርቦ መብቱን ማስጠበቅ ይችላል በማለት የሰጠው የሕግ ትርጉም ተገቢ ነው? ወይስ አይደለም? የሚለው ሁኖ አግኝቶታል፡፡

ከክርክር ሂደቱ መገንዘብ እንደተቻለው የአሁኑ አመልካቾች በወረዳ 5 ቀበሌ 06 ክልል በሚገኙትና ቁጥራቸው ከ936 እስከ 953 ተብሎ የተመዘገቡ የመኮነን ነጋሽ የሕዝብ ማመላለሻ ድርጅትና ጋራዥ በድርጅትነት እንደሚታወቅና ሰኔ 22 ቀን 1999 ዓ/ም በተደረገ የንግድ ቤት ድርጅት ሽያጭ ውል የሟች አቶ መኮነን ነጋሽ ሚስት ወ/ሮ የሻሸወርቅ ግዛው ከልጆቻቸው እነ ፋሲል መኮነን ነጋሽ (ሰባት ራሳቸው) እንዲሁም 2ኛ ተጠሪ ጋር በመሆን ሸጠውላቸው ነሐሴ 08 ቀን 1999 ዓ/ም የተረከቧቸው መሆኑን ገልፀው 1ኛ ተጠሪ በ2ኛ ተጠሪ ያቀረቡት የፍርድ አፈጻጸም ጥያቄ በእነዚህ ንብረቶች ሊቀጥል እንደማይገባ ገልፀው በሽያጭ ያገኙት መብት እንዲጠብቅላቸው ዳኝነት ጠይቀው የፌዴራሉ ከፍተኛ ፍርድ ቤት የሽያጭ ውሉ ሕጉን የማያሟላ ነው በማለት የአመልካቾችን ጥያቄ ውድቅ ማድረጉና የፌደራሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት ግን የአመልካቾች አቤቱታ በመደበኛ ሙግት አመራር ስርዓት መሰረት ሊከናወን የማይችልና መብታቸውን በአዲስ ክስ ማስከበር የሚችሉ መሆኑን ዘርዝሮ የስር ፍርድ ቤትን ትዕዛዝ ምክንያቱን ለውጦ በውጤት ደረጃ የተቀበለው መሆኑን ነው፡፡

በመሰረቱ የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 418 እና 419 ድንጋጌዎች ይዘትና መንፈስ ሲታይ በፍርድ አፈፃፀም ምክንያት ንብረት እንዳይያዝ ወይም እንዳይከበር የመቃወሚያ አቤቱታ ሲቀርብ ወይም በዚሁ ንብረት ላይ ተቀዳሚ መብት አለኝ የሚል ተቃዋሚ አቤቱታ ያቀረበ እንደሆነ ፍ/ቤቱ በሚያዘው ንብረት ላይ መብት እንዳላቸው በመቁጠር የሚያቀርቡትን መቃወሚያና አቤቱታ ተቀብሎ መመርመር እንዳለበት እንዲሁም በመጨረሻ ላይም የቀረበለትን አቤቱታና ማስረጃውን ከመረመረ በኂላ ንብረቱ እንዲያዝ ወይም እንዲከበር የሚያደርግ በቂ ምክንያት ያለመኖሩን

የተረዳ እንደሆነ ንብረቱ እንደሁኔታው በሙሉ ወይም በከፊል እንዲለቀቅ ወይም ንብረቱ በፍርዱ አፈጻጸም መያዙ ተገቢ ሆኖ ካገኘው ደግሞ አቤቱታውን እንደሚሰረዝ ያስገነዝባሉ፡፡ሆኖም ግን እነዚህ ድንጋጌዎች በተለይም በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 419 መሰረት ፍ/ቤቱ በጉዳዩ ላይ ውሣኔ ሲሰጥ የሌላውን ተከራካሪ ወገን ህገ መንግስታዊ የመስማት መብቱ ሣይከበርለት እና እንዲሁም አግባብነት ባለው መሰረት የተከበሩለትን መብቶች አንስቶ መከራከሪያ ሣያደርግባቸው ሊፈጸም የሚችል አይደለም፡፡በሌላ አነጋገር የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 419 ድንጋጌ ይዘት የሌላውን ተከራካሪ ወገን የመስማት፤የመደመጥ እና በህጉ አግባብ ክርክሩን የማቅረብ መብቱን የሚከለክል ያለመሆኑን ከላይ በተገለጸው አግባብ በመተንተን ይህ ችሎት በሰ/መ/ቁጥር 87833 በቀረበው ጉዳይ ላይ በአዋጅ ቁጥር 454/1997 አንቀጽ 2(1) መሰረት በየትኛውም እርከን የሚገኝ ፍርድ ቤትን የሚያስገድድ የሕግ ትርጉም ሰጥቶበታል፡፡በሰ/መ/ቁጥር 37214 በቀረበው ጉዳይ ይህ የመሰማትና የመደመጥ መብት የማይከበር ስለመሆኑ በግልጽ አቋም ያልተያዘበት የሕግ ትርጉም ሲሆን በዚህ መዝገብ ላይ የተሰጠው ውሳኔ የሚያሳየው የቀዳሚነት መብት አለኝ በሚል መቃወሚያ አቅርቦ ጥያቄው ውድቅ የተደረገበት ሰው በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 421 መሰረት በድጋሚ ክስ ለማቅረብ የተፈቀደለት በአፈፃፀም ችሎቱ የንብረቱ ባለመብትነት በጭብጥነት ተይዞ በመደበኛው የሙግት ስርአት አይነት የአመልካቹ ጥያቄ ከግራ ቀኙ ክርክርና ማስረጃ አንፃር ተመርምሮ ውሳኔ የሚሰጥበት ባለመሆኑ ይህንን እድል ለመስጠት ነው በሚል ነው፡፡ሆኖም ችሎቱ ድንጋጌው የመደበኛ ሙግት ስርዓትን በመከተል መቃወሚያ አቤቱታውን ለማስተናገድ ሕጉ በግልጽ ክልከላ አድርጓል ወደሚለው ድምዳሜ ያልደረሰ ሲሆን በሰ/መ/ቁጥር 87833 የተሰጠው አስገዳጅ የሕግ ትርጉም ይህንኑ የሚያጠናክር ነው፡፡በመሆኑም በሕጉ አግባብ የቀረበን መቃወሚያ የግራ ቀኙን ክርክር በመስማት ተገቢውን ዳኝነት መስጠት የፍትሓብሄር ስነ ስርዓት ሕጉን መሰረታዊ አላማ ያሳካል ከሚባል በስተቀር ሌላ አሉታዊ ውጤት በክርክር አመራር ስርዓት ላይ የሚያስከትል አይደለም፡፡በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 418 መሰረት አቤቱታ ያቀረበ ወገን በሕጉ አግባብ ማስረጃ ቆጥሮ ተቃውሞውን ከአቀረበ ጉዳዩ በአፈጻጸም መዝገብ እንዲከናወን ማድረግ ጊዜን፣ጉልበትንና ወጪ የሚቆጥብ መሆኑ የሚታመን ሲሆን ክርክሩ የመደበኛ መግት ስርዓትን ተከትሎ እንዲከወን ለማድረግ የሚያስችል አቤቱታ መቅረቡ እስከተረጋገጠ ድረስ የግራ ቀኙን የመከራከር መብት ጠብቆ በጉዳዩ ላይ ዳኝነት መስጠት ተገቢ አይደለም፣የሕጉን አላማ አያሳካም ሊባል የሚችልበት ሕጋዊ ምክንያትም የለም፡፡ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 418 አግባብ የተሟላ ክርክርና ማስረጃ ያቀረበ ወገን አቤቱታው በመደበኛ ሙግት እንዲከናወን እንዳይጠይቅ ሕጉ ግልጽ ክልከላ ያላደረገበት ሲሆን በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 421 ስር የተጠበቀው መብትም በሕጉ አግባብ የሚቀርቡ መቃወሚያዎች እንደተጠበቁ ሁነው አመልካቹ በምርጫው እንዲጠቀምበት የተቀመጠ እንጂ ይህንኑ ስርዓት እንዲከተል የግድ የሚደረግበት ያለመሆኑ ድንጋጌው በፈቃደኝነት የአቀራረፅ ስርዓት መቀመጡ አስረጂ ነው፡፡

ወደ ተያዘው ጉዳይ ስንመለስም አመልካቾች ለክርክሩ መነሻ የሆኑት ንብረቶች በአፈጻጸም ሊያዙ የማይችሉበትን ሕጋዊና በቂ ምክንያት ካላቸው ይህንኑ አንስተው ሙሉ በመደበኛው የሙግት ክርክር አቅርበው መብታቸው ሊከበርላቸው የማይገባበት ምክንያት የለም፡፡ በመሆኑም በእርግጥም ሽያጭ ውሉ በህጉ አግባብ የተደረገ መሆን አለመሆኑንና ወይም በንብረቶቹ ላይ አመልካቾች ያቋቋሙት መብት መኖር ያለመኖሩና አመልካቾች በሽያጭ ንብረቶቹን አስተላልፈዋል የሚሏቸው ወገኖች ተግባሩን ለመፈፀም ከሕግ ወይም ከውል የመነጨ መብት ያላቸው መሆኑና ሌሎች ተያያዥነት ያላቸውን የሕግና የፍሬ ነገር ክርክሮችን በጭብጥነት ይዞና በግራ ቀኙ ማስረጃዎችም ሆነ ፍርድ ቤቱ በሚያስቀርባቸው ሌሎች አግባብነት ባላቸው ማስረጃዎች በማንጠር የፌዴራሉ ከፍተኛ ፍርድ ቤት

አመልካቾች አለ የሚሉት የሽያጭ ውል ሕጋዊ አይደለም በማለት የሰጠው ትእዛዝ ተገቢ መሆን ያለመሆኑን የፌዴራሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት ሊወስንበት የሚገባው ሁኖ ሳላ ከፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 418፣419 እና 421 ድንጋጌዎች ይዘትና መንፈስ ውጪ በመውጣት ጉዳዩ በመደበኛ የሙግት ስርዓት ሊከናወን የሚችል አይደለም፣አዲስ ክስ በማቅረብ መብቱን ማስከበር የሚቻልበት ነው በማለት የሰጠው ውሳኔ የድንጋጌዎችን ይዘትና መንፈስ፣ የፍታብሔር ስነ ስርዓት ሕግ አይነተኛ አላማ ይህ ሰበር ሰሚ ችሎት በሰ/መ/ቁጥር 87833 የሰጠውን አስገዳጅ የሕግ ትርጉም ያላገናዘበ በመሆኑ መሰረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት ያለበት ሁኖ አግኝተነዋል፡፡በዚህም ምክንያት ተከታዩን ወስነናል፡፡

ው ሣ ኔ

1. በዚህ ጉዳይ ላይ በፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመ/ቁጥር 81670 ታህሳስ 23 ቀን 2005 ዓ/ም የተሰጠው ውሳኔ በፍ/ብ/ስ/ስ/ህ/ቁ 348/1/ መሰረት ተሽሯል፡፡
2. የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ክርክሩን በመ/ቁ 81670 ቀጥሎ የግራ ቀኙን አስቀርቦ የአመልካቾች አቤቱታ በህጉ አግባብ በተቀመጠው ሙሉ የመስማት መብት ጠብቆ እና ጉዳዩ በግራ ቀኝ ክርክር እና አግባብነት ባለው ማስረጃ እንዲጣራ ከተደረገ በኂላ በጉዳዩ ላይ ተገቢውን ውሳኔ እንዲሰጥበት በፍ/ብ/ስ/ስ/ህ/ቁ 341 መሰረት ክርክሩን መልሰንለታል፡፡ ይፃፍ፡፡
3. የሰበር ወጪና ኪሳራ ግራ ቀኙ ይቻቻሉ ብለናል፡፡

መዝገቡ ተዘግቷል፣ወደ መዝገብ ይመለስ፡፡

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት፡፡

ሮ/ብ